

Pohraniční sražení

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora Ch. M. Dželauchova, doktora vojenských věd, profesora, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“ čís. 8/1976.

Pohraniční sražení je souhrn složitých bojových činností a operací pohraničních uskupení, která plní určité strategické cíle v souladu s operačními plány, které byly rozpracovány v míru, nebo v souvislosti se vzniklou operační strategickou situací na začátku války.

V pohraničním sražení dochází zpravidla k důkladnému prověření hlavních zásad vojenských doktrín, které byly formovány v průběhu celé řady let před danou válkou, celého systému operační, bojové a morálně politické přípravy ozbrojených sil

bojujících států, vycvičenosti a sladění svazků a svazů a konečně připravenosti orgánů velení a týlu, celého vojenského organismu, zvláště jeho nejvyšších stupňů na válku. V průběhu pohraničního sražení je podrobeno zkoušce všechno, co bylo připraveno v míru k udržování ozbrojených sil na určitém stupni bojové pohotovosti, včetně přijatého plánu vyzbrojování, který má odpovídat charakteru rozpoutané války. Výsledek pohraničního sražení může podstatně ovlivnit další průběh války, přinejmenším v nejbližších měsících, někdy však dokonce výsledek celé války.

Ze zkušeností první a druhé světové války, dále i z některých lokálních válek poválečného období, můžeme čerpat bohatý a různorodý materiál pro charakteristiku pohraničních sražení.

Co je společné a zákonité při zkoumání pohraničních sražení, jaké tendence operačního charakteru v nich nacházíme a s kterými musíme počítat při zobecňování teorie pohraničního sražení?

Společným znakem při určování podstaty pohraničních sražení minulých válek je to, že tato sražení jsou **nejpodstatnějším prvkem operací při zahájení války** (prvních operací), který zpravidla rozhodujícím způsobem ovlivňuje výsledek nejen operací při zahájení války, ale velmi často i dalších operací, v některých případech i výsledek celé války.

Ze zkušeností minulých válek jsou zřejmé tendence, které převládají mezi pohraničními sraženími: jedna strana v nich útočila a druhá se bránila. V podmínkách aktivity obou stran při rozpoutání bojové činnosti může mít ovšem místo také stítné sražení.

Společným rysem je i neustálé **zvětšování rozmachu pohraničních sražení jak do šířky, tak i do hloubky**. Účastňuje se jich stále větší počet vojsk (sil a prostředků). Např. první světová válka: celková šířka pásma pohraničního sražení byla 150—350 km, hloubka 100—150 km; druhá světová válka: šířka pásma na západě dosahovala 300 km, na sovětsko-německé frontě 600—650 km; hloubka 150—300 km.

Jestliže pohraničních sražení první světové války se zúčastnily jednotlivé divize, sbory a armády, pak ve druhé světové válce můžeme být svědky **zasazení do pohraničních sražení v podstatě celé sestavy prvního operačního sledu** uskupení ozbrojených sil útočící strany, rozvinutých v pohraničním pásmu na začátku války. Tím se potvrzuje tendence **neustálého zvyšování počtu vojsk, které se zúčastňují pohraničního sražení** a snaha maximálně využívat síly a prostředky v prvním sražení k dovršení rozhodujícího úspěchu. Taková situace se nebude pravděpodobně měnit ani v budoucnosti, kdy s cílem vyhrát po-

hraniční sražení bude rozvinuto a do sražení zasazeno maximální množství bojových schopných sil a prostředků. Na základě porovnání charakteru využívaní letectva v průběhu pohraničního sražení můžeme vyvodit tendenci **soustředování úsilí k maximálnímu oslabení především leteckého uskupení nepřítele a vybojování nadvlády ve vzduchu**, i když jen v pásmu činnosti hlavních úderných uskupení vlastních vojsk. Přitom příklad izraelských vojsk svědčí o tom, že známa tendence činnosti letectva, tj. **zničení letectva, které bylo zabezpečeno podrobnými znalostmi nejen letištní sítě nepřítele, ale také rozmístěním jednotlivých letounů na letištích**, uchová si platnost i dnes.

Můžeme tvrdit, že tendence pohraničních sražení minulých válek, které mají zákonitý charakter, se jistě projeví i v budoucích válkách.

Využíváme-li zkušenosti minulých válek, můžeme si udělat představu pohraničního sražení, místa a úlohy jednotlivých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk v něm na kontinentálním válečném poli, nebo jinak řečeno, popsat model tohoto sražení.

Rozebereme tři možné varianty zahájení a průběhu pohraničního sražení, které má charakter

- **obraného sražení** v rámci obranné operace na daném válečném poli;
- **útočné operace** s průlomem připravené obrany nepřítele;
- **střetného sražení**.

Pohraniční sražení má charakter **obraně činnosti** v těch případech, kdy útočící strana předešla druhou stranu v rozvíjení sil a při zahájení aktivní činnosti v pohraničním prostoru nebo je rozhodnuto v souladu s přijatým plánem na daném směru odrážet vpád obrannou činností. Přitom musíme předpokládat, že obrana bude řešena na široké frontě, že soustředěním hlavních svazků a operačních svazků k obraně nebezpečných tankových směrů. Dostatek silných druhých sledů (záloh) a jejich aktivní činnost ke zničení nepřítele, který se vklíní do obrany, je důležitou součástí činnosti sil přikrytí v pohraničních sraženích.

Obranná činnost je zpravidla zabezpečována včas vybudovanými ženijními obrannými objekty a překážkami, hromadnou palbou proti živé síle, účinně organizovaným systémem protitankové, protiletadlové a protivýsadkové obrany, spolehlivou obranou míst velení a spojovacích uzlů před údery ze vzduchu, aktivním manévrem druhými sledy a zálohami z hloubky.

Činnost sil přikrytí v obranných operacích pohraničního sražení pokračuje do příchodu nově přisunutých sil z hloubky státu, do stabilizace situace na daném strategickém směru (válečném poli) nebo do přechodu obranného uskupení do útoku.

Pohraniční sražení může začít přechodem celého strategického uskupení sil na válečné do útok, průlomem připravené obrany nepřítele. Tato činnost může být zahájena z čáry přímého dotyku s nepřítelem nebo v průběhu přesunu z hloubky.

Abychom nedopustili zpomalení tempa průlomu a zavázání se do dlouhotrvajících bojů (při dostatečně hustotě palby všech druhů, různých ženijních a přírodních překážek), útočící strana se musí v první řadě snažit **podstatně zeslabit letecké uskupení druhé strany**.

Rozpoutání pohraničního sražení v soudobých podmínkách může začít hromadnými údery letectva na letecké uskupení nepřítele, na jeho aktivní prostředky protivzdušného boje a prostředky velení letectvu. Různé radiotechnické a radiolokační prostředky velení, průzkumu, navedení letectva, prostředků PVO mohou být umlčeny nebo „oslepeny“ prostředky rušení. V plánech dělostřeleckého palebného zabezpečení může být počítáno s umlčením a zničením aktivních prostředků PVO a radiotechnických prostředků nepřítele do hloubky dosahu dělostřelecké palby.

Mechanizované a tankové svazky, podporované mohutnými údery dělostřelectva a minometů v těsné součinnosti s letectvem, bitevními vrtulníky a taktickými vzdušnými výsadky budou vést ztěž opěrných bodů a uzlů obrany protivníka, postupovat vpřed a zasazovat druhé sledy a zálohy do sražení k narůstání úsilí. Přitom útočící strana se bude zřejmě snažit vyhnout se dlouhotrvajícím bojům tankových svazků o jednotlivé čáry nebo uzly obrany, budou je obcházet a rozvíjet úspěch do hloubky obrany nepřítele v součinnosti s výsadky nebo jinými pohyblivými útvary.

Největšího úspěchu při rozvíjení pohraničního sražení může dosáhnout za podmínky

— nepřetržitého narůstání sil a prostředků s využitím různých druhů manévru,

— včasného přisunování dělostřelectva a minometů k podpoře mechanizovaných a tankových svazků v útoku,

— udržování těsné součinnosti se sousedy, podpůrným letectvem, bitevními vrtulníkovými skupinami,

— přesného a nepřetržitého velení na všech stupních uskupení vojsk v útoku.

Nepřítel se bude snažit zastavit a snížit tempa útočníka úpornou obranou na připravených čárách vytvořením nových obranných čar s využitím nových záloh a hromadnými údery letectva, včetně jeho přeskupení na nové letiště z jiných směrů.

Zkušenosti z minulých válek svědčí o tom, že účinným způsobem zmaření útoku může být vedení protiúderů značnými silami do boků vojsk v útoku. Vojska v obraně se budou snažit využít roztažení celé operační sestavy nepřítel v průběhu pohraničního sražení a vést protiúder, které mohou vytvořit těžké podmínky vojskům v útoku a umožnit obránci získat čas k organizaci obrany v nových prostorech. Při vzniku nebezpečí vedení protiúderu značnými silami bude se snažit útočící strana s využitím hromadných úderů letectva rozvrátit svazky, dezorganizovat velení a týl protiúderného uskupení vojsk v obraně. Současně se mohou přijmout i další opatření k odrazení protiúderu, jako např. přechod do dočasné obrany a za výhodných podmínek zasazení druhých sledů do sražení nepřítel.

Pohraniční sražení může mít konečný charakter **střetného sražení**, kdy obě strany na široké frontě zahájí útočnou činnost.

Při rozpoutání takového pohraničního sražení bude pravděpodobně první místo patřit frontovému letectvu, které již v průběhu přesunu uskupení sil nepřítel povede hromadné údery k dezorganizaci proudů, k podstatnému snížení rychlosti přesunu a k vytvoření výhodných podmínek ke zničení sil nepřítel po částech údery dělostřelectva a pěších (mechanizovaných) svazů.

Vysoký stupeň dynamičnosti střetného sražení a častý vznik složitých bojových situací, které vyžadují přijetí rozhodnutí a uskutečnění odvetných činností v co nejkratší době, předpokládají vysokou operační a bojovou skloubenost orgánů velení a samotných vojsk. Po získání zpráv vzdušného průzkumu o zahájení přesunu velkých uskupení sil nepřítel rozhodne se nadřízený velitel k vedení hromadných úderů letectva na vojska nepřítel za přesunu nebo na jeho předbojové sestavy. V těchto podmínkách mohou mít podstatný význam výsadky, používané k obsazení výhodných čar (průsmyků v horách, jednotlivých dominant, komunikačních uzlů atd.), jejich udržení do příchodu vlastních hlavních sil a zabezpečení nejvýhodnějších podmínek rozvinování. Tyto svérázné předsumuté odřady budou zpravidla vysazovány z vrtulníků. V prostorech nejbližšího

týlu nepřítel budou výsadkové odřady dezorganizovat velení vojskům, vytvářet paniku a přehrazovat přístupové cesty nových sil na bojiště.

Jak je zřejmé z tohoto krátkého rozboru možných variant pohraničního sražení může mít v budoucnosti nejrozmanitější formy. Své místo budou mít útok i obrana, pronásledování a odchod, střetné sražení, které se rozvine na široké frontě, dále i na izolovaných a samostatných směrech. V pohraničních sraženích se budou používat všechny druhy ozbrojených sil a druhů vojsk.

Zkušenosti z minulých válek tedy svědčí o tom, že pohraniční sražení je složitý souhrn činnosti různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk v prvních dnech a týdnech války. **Pohraniční sražení je obvykle součástí operace při zahájení války, plánované již v míru a postupně realizované po zahájení války.** Může být též vynucené v důsledku nenadálého napadení nepřítel.

Překvapení a rychlá činnost, široký a různorodý manévr v průběhu pohraničního sražení, přesná součinnost mezi druhy ozbrojených sil a druhů vojsk, nepřetržitě velení na všech stupních a další faktory podstatným způsobem ovlivňují zahájení a průběh pohraničních sražení.

Jak vyplývá ze zkušenosti druhé světové války, pohraniční sražení se rozvíjí na široké frontě (na celém prostoru daného válčičtí nebo skupiny válčičtí), s použitím maximálního množství sil a prostředků. V podmínkách, kdy při rozpoutání pohraničního sražení jedna ze stran se brání, jejím hlavním cílem je odrazit vpád uskupení sil nepřítel, zničit je a vytvořit podmínky k přechodu soustředěných vojsk k aktivní činnosti. V podmínkách, kdy jsou stanoveny útočné cíle, v průběhu pohraničního sražení je obvykle řešen úkol zničení pohraničního uskupení nepřítel do celé operační hloubky.

Dosažení rozhodných cílů, tj. zničení pohraničních uskupení sil nepřítel, umožňuje hodnotit pohraniční sražení jako první nejdůležitější ozbrojený akt, který rozhodujícím způsobem ovlivňuje celý průběh operací při zahájení války. Při mobilní a účinné činnosti útočící strany může pohraniční sražení přerůst do pronásledování rozbitých útvarů nepřítel a hlubokého proniknutí na jeho území, může vést ke zmaření mobilizačního rozvinutí a přesunu záloh, a k předurčení výsledku války. Pohraniční sražení musíme tedy zkoumat jako **operačně strategickou kategorii**.